

องค์ประกอบทางดนตรีของวงประโคมแบบปัญจาวาทยะ : วงปี่ไฉนกลองชนะ

เกษร เอ็มโอด*

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่ององค์ประกอบทางดนตรีของวงประโคมแบบปัญจาวาทยะ : วงปี่ไฉนกลองชนะ เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่องวงประโคมแบบปัญจาวาทยะในประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาวิเคราะห์รูปแบบวง รูปลักษณ์ของเครื่องดนตรี ระบบเสียง รูปแบบเพลง รูปแบบจังหวะ แบบแผนการบรรเลงของวงปี่ไฉนกลองชนะ ซึ่งรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์และแบบสังเกต ใช้ทฤษฎีหน้าที่นิยมของแรดคลิฟฟ์-บราวน์ วิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของวงปี่ไฉนกลองชนะ และใช้แนวคิดของสัจด์ ภูเขาทอง วิเคราะห์องค์ประกอบทางดนตรีของปี่ไฉนกลองชนะ

จากการศึกษาองค์ประกอบทางดนตรีของวงปี่ไฉนกลองชนะพบว่า วงปี่ไฉนกลองชนะเป็นวงปี่กลองจัดเป็นวงเฉพาะกาลใช้ในการประโคมย่ำยามและประโคมในริ้วขบวนในพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพ พระศพ พระศพสมเด็จพระสังฆราช และศพบุคคลสำคัญ ประกอบด้วย ปี่ไฉน เปิงมาง กลองชนะ จำนวนของกลองและประเภทของกลองชนะใช้ตามฐานันดรศักดิ์ รูปลักษณ์ของปี่เป็นปี่มีลำโพงสำหรับกลองจะต้องเป็นกลองที่หุ้มหน้าด้วยหนังทั้งสองด้านและโยงแรงเสียงด้วยหนังเรียด ระบบเสียงของปี่ไฉนจะตรงกับระดับเสียงทางโน เพลงที่ใช้ในการประโคมคือเพลงพญาโศกกลอยลม รูปแบบของจังหวะมีจังหวะเดียว โดยกลองชนะจะต้องตีรับเปิงมาง เมื่อจำเปิงตีทำ กลองชนะจะต้องตีรับให้พร้อมเพียงกัน ถ้าเป็นพระบรมศพเปิงมางจะต้องตีถวายตึงในตอนท้าย ด้านแบบแผนการบรรเลงจะบรรเลงรับจากแตรเมื่อแตรเป่าเพลงสำหรับบทจบ ปี่ชวากลองชนะจึงเริ่มประโคม รูปแบบจะเหมือนกันทั้งการประโคมย่ำยามและประโคมในริ้วขบวนในพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพ พระศพ พระศพสมเด็จพระสังฆราช และศพบุคคลสำคัญ

คำสำคัญ : องค์ประกอบทางดนตรี วงประโคมแบบปัญจาวาทยะ วงปี่ไฉนกลองชนะ

* ครู วิทยฐานะ ครูชำนาญการพิเศษ ภาควิชาดุริยางคศิลป์ วิทยาลัยนาฏศิลปสุโขทัย สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม

Musical Element of Panchavadya Music Ensemble : Pee chanai Klong chana ensemble

Kason Amod

Abstract

Research about musical element of Panchavadya Music Ensemble : Pee chanai Klong chana ensemble. This is a part of the research Panchavadya Music Ensemble in Thailand. It's a qualitative research , aim to study and analyze the style of the ensemble , the appearance of the music instruments , sound system , style of songs , rhythm , style to play. Gathered the information by an interview form and an observation form. Use Popular Duty Theory of Redcliff Brown to analyze role of Pee chanai Klong chana ensemble and also use idea line of Sa – ngad Pukhaothong to analyze the musical element of Pee chanai Klong chana.

After studying found that Pee chanai Klong chana ensemble is a provisional ensemble , play to tell the time and participate in the Royal , the apostle and the very important person cremation ceremony. The ensemble consists of Pee chanai Klong Pueng Mang and Klong chana. The number and type of Klong is up to the estate of the death. The appearance of Pee is as loudspeaker. Both side of Klong made from leather and tie with scream leather to speed the sound. Loud system of Pee chanai is exactly the same level of Tangnai loud level. The songs that always play is Payasoke – loi – lom. Klong chana hits along along with Klong Pueng Mang. When the player of Pueng Mang challenge , Klong chana will be hit along together. If it's Royal Cremation Ceremony , Klong Pueng Mang will be hit at the end. At the end , if horns start , Pee cheva and Klong chana will start playing. Style to play this ensemble is the same in every ceremony.

Keywords: Musical Element of Panchavadya Music Ensemble

บทนำ

วงประโคมแบบปัญจาวทยะในประเทศไทย เป็นวงดนตรีประเภทปี่กลอง ซึ่งไทยได้รับอิทธิพลมาจากอารยธรรมอินเดีย ซึ่งเป็นผลของการรับเอาศาสนาพราหมณ์ ฮินดูเข้ามาในประเทศไทยตั้งแต่ยุคประวัติศาสตร์ โดยนำมาใช้ในพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับธรรมเนียมปฏิบัติของกษัตริย์

วงปัญจาวทยะ เป็นดนตรีในศาสนสถาน ที่ใช้ประโคมเพื่อบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่พัฒนาขึ้นในรัฐเกรละ (Kerala) ทางอินเดียใต้ มีเครื่องดนตรี 5 อย่างประกอบด้วยเครื่องเคาะตี 4 คือ กลอง 3 ได้แก่ กลองทรงนาฬิกาทราย ใช้มีดตี (Timila), กลองสองหน้าทรงกระบอก (Maddalam), กลองขนาดเล็กสองหน้าทรงนาฬิกาทรายใช้ไม้ตี (Idakka), ฉาบ (Ilathalam) และเครื่องเป่า 1 คือ แตรงอน (Kombu) อูษาคเนย์รับรูปแบบวงประโคมนี้มาจากอินเดียตั้งแต่ราว พ.ศ. 1000 ที่แพร่มาพร้อมศาสนาพราหมณ์ พุทธ แล้วใช้งานศาสนา การเมืองสืบมาในรัฐสมัยหลัง ๆ (เจนจิรา เบญจพงศ์, 2555, น. 513)

วงประโคมแบบปัญจาวทยะนั้นเป็นวงดนตรีที่มีรูปแบบเฉพาะ จุดสำคัญจะอยู่ที่กลอง จะต้องเป็นกลองทรงกระบอกประเภทที่หุ้มหน้าด้วยหนังทั้งสองด้าน โยงแรงเสียงด้วยหนัง สำหรับปีจะเป็นปีที่มึล้าโพงในประเทศไทยมีวงประโคมแบบปัญจาวทยะอยู่หลายวง ได้แก่ วงมังคละ วงกลองชุม วงดืบเก่ง วงกาหลอ วงปี่ชวากลองชนะ วงปี่โนนกลองชนะ วงปี่ชวากลองแขก และวงบัวลอย ซึ่งเป็นวงดนตรีที่มีบทบาทหน้าที่ต่อสังคมไทยทั้งพิธีหลวงและพิธีราษฎร์ ทั้งงานมงคลและอวมงคล มีความเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมทางศาสนา ความเชื่อ ความศักดิ์สิทธิ์ และเป็นเครื่องบ่งบอกฐานะของผู้ที่ใช้วงดนตรีนั้น ๆ

วงปี่โนนกลองชนะเป็นวงประโคมแบบปัญจาวทยะอีกวงหนึ่ง ประกอบด้วย ปี่โนน เปิงมาง กลองชนะมีบทบาทในพิธีหลวง ใช้ประโคมในการประโคมย่ำยามและพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพ พระศพ พระศพพระสังฆราช และบุคคลสำคัญเท่านั้น

วงปี่โนนกลองชนะเป็นที่รู้จักในวงแคบ รู้จักเฉพาะผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการบรรเลงเท่านั้น อีกทั้งหน่วยงานทางการศึกษาที่จัดการศึกษาด้านดุริยางคศิลป์ ไม่ได้จัดให้มีการเรียนการสอนในศาสตร์แขนงนี้ ดังนั้นจึงมีผู้ที่ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นองค์ความรู้นั้นยังมีไม่มากเท่าที่ควร ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญวงปี่โนนกลองชนะ จึงทำการศึกษาค้นคว้าประกอบทางดนตรีของวงปี่โนนกลองชนะ ซึ่งจะเป็นแนวทางให้แก่ผู้ที่สนใจได้ศึกษาค้นคว้าต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ศึกษาวิเคราะห์รูปแบบวง รูปลักษณ์ของเครื่องดนตรี ระบบเสียง รูปแบบเพลง รูปแบบจังหวะ แบบแผนการบรรเลงของวงปี่โนนกลองชนะ

วิธีดำเนินงานวิจัย

การศึกษาเรื่ององค์ประกอบทางดนตรีของวงประโคมแบบปัญจาวทยะ : วงปี่โนนกลองชนะ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง วงประโคมแบบปัญจาวทยะในประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบทางดนตรีของวงปี่โนนกลองชนะ ได้แก่ รูปแบบวง รูปลักษณ์ของเครื่องดนตรี ระบบเสียง รูปแบบเพลง รูปแบบจังหวะ แบบแผนการบรรเลง ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วย

แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกตและข้อมูลจากหนังสือ ตำรา ผลงานวิชาการ วารสาร สิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ รวมทั้ง เว็บไซต์และสื่อสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ ที่มีความเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบทางดนตรีของวงปีโปะกลองชนะ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา โดยการประมวลข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และจากข้อมูล ประเภทต่าง ๆ เพื่อหาองค์ประกอบของวงปีโปะกลองชนะ โดยใช้ทฤษฎีหน้าที่นิยม แรตคลิฟฟ์-บราวน์ เพื่อนำมาศึกษาบทบาทหน้าที่ของวงปีโปะกลองชนะ ใช้แนวคิดแนวคิดองค์ประกอบทางดนตรีของสังัด ภูเขาทอง ศึกษาองค์ประกอบทางดนตรีของวงปีโปะกลองชนะ และใช้แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของวงและการ ประสมวงดนตรีไทยของสังัด ภูเขาทอง ศึกษาลักษณะของวงปีโปะกลองชนะ

ผลการวิจัย

วงปีโปะกลองชนะเป็นหนึ่งในเครื่องประโคมประกอบพระบรมราชอิสริยยศ ใช้ประโคมร่วมกับ สังข์ แตรทอง แตรฝรั่ง มโหระทึก ในงานพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๑๐ พระเพลิงพระศพพระบรมวงศานุวงศ์ สมเด็จพระสังฆราช และบุคคลสำคัญที่เป็นสามัญชนที่พระเจ้าอยู่หัว พระราชทานให้ เช่น ผู้ราชการจังหวัด รัฐมนตรี นายกรัฐมนตรี เป็นต้น ซึ่งปีโปะกลองชนะ มีองค์ประกอบ ทางดนตรีดังนี้

1. รูปแบบวง

ปีโปะกลองชนะจะใช้คู่กับเครื่องประโคมอื่น ๆ ได้แก่ สังข์ แตรทอง แตรฝรั่ง มโหระทึก ซึ่งจะมี จำนวนเครื่องดนตรีที่แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับพระอิสริยยศ ซึ่งมีจำนวนแตกต่างกันดังนี้

จำนวนเครื่องดนตรีที่ใช้ในการประโคมย้ายาม

เครื่องดนตรี	พระบรมศพ	พระศพ	พระศพพระสังฆราช
สังข์	4 ขอน	2 ขอน	2 ขอน
แตรทอง	10 คัน	6 คัน	4 คัน
แตรฝรั่ง	10 คัน	6 คัน	4 คัน
มโหระทึก	2 ใบ	-	-
ปีโปะ	2 เล้า ผลักกันเป่า	2 เล้า ผลักกันเป่า	2 เล้า ผลักกันเป่า
เปิงมาง	1 ลูก	1 ลูก	1 ลูก
กลองชนะแดง	-	-	-
กลองชนะเงิน	-	-	-
กลองชนะทอง	-	-	-
กลองชนะแดงลายทอง	40 ใบ	20 ใบ	20 ใบ

แต่ในการประโคมย่ำยาม หรือประโคมในริ้วขบวนพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพ เดิมใช้ปี่ไฉนเพียง 1 เลา ปัจจุบันใช้ปี่ไฉน 2 เลา เพราะป้องกันข้อผิดพลาด เนื่องจากการเป่าปี่ประโคมแต่ละครั้งต้องเป่าเป็นเวลานาน ครั้งหนึ่ง ประมาณ 15 นาที ซึ่งจะต้องเป่าไม่ให้เสียงขาด ถ้าเกิดเหตุลื่นปี่มีปัญหามันจะเป่า ยังมีปี่อีกเลาที่จะสามารถปฏิบัติหน้าที่แทนได้ จึงกลายเป็นธรรมเนียมปฏิบัติสืบต่อกันมา

สำหรับการประโคมยามในชั้นเจ้าฟ้าจะประโคมยามตอน 6 โมง 3 หุ่ และเที่ยงคืนเป็นเวลา 50 วัน พระองค์เจ้าประโคมยามตอน 6 โมง 3 หุ่ และเที่ยงคืนเป็นเวลา 15 วัน

พระศพพระสังฆราช เป็นพระชั้นยศเดียวที่มีการประโคมย่ำยามและริ้วขบวนการประโคมยามจะประโคมตอน 6 โมง 3 หุ่ และเที่ยงคืนเป็นเวลา 7 วัน

สำหรับบุคคลสำคัญ จะไม่มีการประโคมย่ำยาม การประโคมย่ำยามจะมีตั้งแต่ชั้นพระองค์เจ้าขึ้นไปที่เป็นพระศพ บุคคลสำคัญจะมีแต่การประโคมตอนอาบนํ้าศพ ซึ่งบุคคลสำคัญเหล่านี้จะได้รับพระราชทานนํ้าหลวงอาบศพ

ภาพที่ 1. รูปแบบวงของปี่ไฉนกลองชนะในการประโคมย่ำยาม.

ภาพที่ 2. รูปแบบวงของ ปี่ไฉนกลองชนะในริ้วขบวนพระราชอิสริยยศ พระราชพิธีบรมศพ. พิมพ์จาก เคลื่อนริ้วขบวนพระบรมอิสริยยศที่ 1 ออกจากประตูเทวาภิรมย์ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงร่วมเสด็จฯ. โดย ผู้จัดการออนไลน์, 2560, ค้นคืนจาก <https://mgronline.com/online/section/detail/9600000108694>

จำนวนเครื่องดนตรีที่ใช้ประโคมในริ้วขบวนพระราชอิสริยยศ

เครื่องดนตรี	พระบรมศพ	พระศพ	พระศพพระสังฆราช
สังข์	4 ขอน	4 ขอน	2 ขอน
แตรวง	28 คัน	28 คัน	16 คัน
แตรฝรั่ง	20 คัน	20 คัน	16 คัน
มโหรีทีก	4 ใบ	4 ใบ	-
ปี่ไฉน	2 เลา ผลักกันเป่า	2 เลา ผลักกันเป่า	2 เลา ผลักกันเป่า

เปิงมาง	1 ลูก	1 ลูก	1 ลูก
กลองชนะแดง	-	-	-
กลองชนะเงิน	20 ใบ	20 ใบ	-
กลองชนะทอง	20 ใบ	20 ใบ	-
กลองชนะแดงลายทอง	160 ใบ	160 ใบ	80 ใบ

2. รูปลักษณ์เครื่องดนตรี

เครื่องประโคมปี่ไฉนกลองชนะประกอบด้วย ปี่ไฉน กลองชนะ กลองเปิง ซึ่งมีรายละเอียดรูปลักษณ์เครื่องดนตรีดังนี้

2.1 ปี่ไฉน เป็นปี่ที่มี 2 ท่อน ท่อนเลาที่มีความยาวประมาณ 28 เซนติเมตร ท่อนลำโพงยาวประมาณ 16 เซนติเมตร เมื่อสวมท่อนลำโพงและเลาปี่เข้าด้วยกันจะมีความยาวประมาณ 44 เซนติเมตร ตัวเลาปี่จะมีรูนิ้วบังคับเสียงจำนวน 7 รู ปี่ไฉนทำจากไม้ชิงชันและไม้เนื้อแข็งชนิดต่าง ๆ ปี่ไฉนมีรูปร่างเหมือนปี่ชวา มีขนาดสั้นกว่าปี่ชวา กำพวดของปี่ไฉนในสวนกระบังลมทำจากโลหะลักษณะเป็นรูปวงกลม ผู้ที่เป่าปี่ไฉนจะเรียกว่า จ่าปี่

2.2 กลองชนะ มีรูปร่างเหมือนกับกลองมลายูและกลองแขก ต่างกันที่ขนาด ซึ่งกลองชนะจะมีลักษณะสั้นและอ้วนกว่ากลองมลายู และกลองแขก สำหรับกลองชนะจะทำด้วยไม้ขนุน ไม้มะพร้าว เพื่อให้มีน้ำหนักเบาเหมาะแก่การยืนประโคม และเดินประโคมในขบวนพระราชอิสริยยศ หุ่นกลองจะทาสีเขียนลายปิดทองหรือเงิน โดยด้านหน้าใหญ่จะมีความกว้างประมาณ 26 เซนติเมตร หน้าเล็กกว้างประมาณ 24 เซนติเมตร ความยาวของตัวกลองประมาณ 52 เซนติเมตร หน้ากลองทำจากหนังวัวและเขียนลายที่หน้าทั้ง 2 ด้าน แต่เดิมใช้หวายผ่าซีกในการโยงเร่งเสียงปัจจุบันใช้หนังวัว เวลาตีใช้ไม้ตีที่มีลักษณะงอแบบเดียวกับกลองมลายู ไม้ตีทำจากหวายนามาคัดให้งอโดยใช้ตีเฉพาะหน้าใหญ่

กลองชนะจะมีสีที่แตกต่างกัน แต่ละสีจะบ่งบอกฐานะ ยศศักดิ์ของบุคคล กลองเขียวพื้นไม่มีลวดลาย เป็นกลองที่ใช้กับสามัญชนระดับผู้ว่าราชการจังหวัดหรือบุคคลที่ไม่มีคำว่าเจ้า กลองแดงพื้นไม่มีลวดลาย ใช้สำหรับราชวงศ์ที่มีชั้นยศหม่อมเจ้า กลองเขียวลายเงิน เป็นกลองที่ใช้สำหรับพระมหากษัตริย์ กลองแดงลายทอง ใช้สำหรับชั้นพระองค์เจ้า ชั้นเจ้าฟ้า ชั้นสมเด็จพระเจ้าฟ้า และพระมหากษัตริย์ กลองเงินใช้สำหรับชั้นสมเด็จพระเจ้าฟ้า และพระมหากษัตริย์ หรือพระมหากษัตริย์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า กลองทองใช้สำหรับชั้นสมเด็จพระเจ้าฟ้า และพระมหากษัตริย์ หรือพระมหากษัตริย์ทรงโปรดเกล้า การใช้กลองชนะในขบวนอิสริยยศนั้นต้องสุดแท้แต่พระมหากษัตริย์จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้า อาจไม่เป็นไปตามโบราณราชประเพณี

ปัจจุบันจะเหลือใช้เฉพาะกลองแดง และกลองแดงลายทองเท่านั้น เนื่องจากเกิดความสับสนในการใช้กลองเขียวและกลองแดงจึงเลิกใช้กลองเขียว ดังนั้นสามัญชนที่ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยยศชั้นสายสะพายจะได้รับพระราชทานกลองแดงจำนวน 10 ใบ แทนกลองเขียว

กลองชนะเป็นกลองที่ไม่ต้องตีคู่กัน 2 ใบ แบบกลองมลายู และกลองแขก การตีกลองชนะนั้นตีเพื่อให้เกิดเสียงกึกก้องกัมปนาท แสดงความยิ่งใหญ่ เรียกว่าตีเอาเกียรติยศ เน้นความพร้อมเพียงในการตีไม่ได้เน้นที่ความไพเราะ ซึ่งกลองชนะจะมีหน้าที่รับจังหวะของเปิงมางเท่านั้น กลองชนะจะไม่ตีหน้าเล็กจะตีเฉพาะหน้าใหญ่โดยใช้ไม้ ตี ๆ ลงที่ตรงกลางหน้า จะได้เสียง “ครีบ”

2.3 เปิงมาง มีรูปร่างเหมือนกลองสองหน้า แต่ขนาดสั้นกว่า ตรงกลางหุ่นกลองมีลักษณะป่องเล็กน้อย เป็นกลองที่ใช้หนังยางแรงเสียงที่ทำจากหนังวัวที่เรียกว่าหนังเรียดหุ้มรอบกลองจนไม่เห็นเนื้อไม้แบบเดียวกับตะโพนไทย สำหรับหุ่นเปิงมางทำด้วยไม้ก้ามปูหรือไม้มะม่วง ซึ่งมีน้ำหนักเบา มีขนาดความกว้างของหน้ากลองต่างกันเล็กน้อย ด้านหน้าใหญ่จะมีความกว้างประมาณ 17 เซนติเมตร หน้าเล็กกว้างประมาณ 16 เซนติเมตร ความยาวของตัวกลองประมาณ 54 เซนติเมตร หน้ากลองทำจากหนังวัว บางลูกอาจฉกรรดอกแบบตะโพนไทย มีสายคล้องคอเพื่อสะดวกในการยืน และเดินประโคน ด้านหน้าใหญ่มีเสียงต่ำ เวลาตีต้องตีดาวสุกเพื่อให้ได้เสียงที่ไพเราะดังกังวาน เสียงเปิงมางมี 2 เสียง คือ เสียงตึง เป็นเสียงที่เกิดจากการตีหน้าเล็ก เสียงเปิง เป็นเสียงที่เกิดจากการตีหน้าใหญ่

ภาพที่ 3. ปี่ฉวน

ภาพที่ 4. กลองชนะแดงลายทองและไม้ตีกลอง

ภาพที่ 5. เปิงมาง

3. ระบบเสียง

ปีฉนวนเป็นปีที่อยู่ในกลุ่มที่ไม่มีนิ้วค้ำ เสียงของปีฉนวนเมื่อเปรียบเทียบกับระดับเสียงของคนตรีไทย นั้น เสียงหลัก (Tonic) ตรงกับลูกฆ้องวงใหญ่ลูกที่ 1 เสียงทางใน

เสียง	วิธีเปิด-ปิดนิ้ว	แสดงรูปเปิด-ปิด
1.โด	ใช้นิ้วมือปิดรูที่ 1,2,3,4,5,6,7 สัญลักษณ์ในตารางโน้ตคือ ด	
2.เร	ใช้นิ้วมือปิดรูที่ 2,3,4,5,6,7 เปิดรูที่ 1 สัญลักษณ์ในตารางโน้ตคือ ร	
3.มี	ใช้นิ้วมือปิดรูที่ 3,4,5,6,7 เปิดรูที่ 1,2 สัญลักษณ์ในตารางโน้ตคือ ม	
4.ฟา	ใช้นิ้วมือปิดรูที่ 4,5,6,7 เปิดรูที่ 1,2,3 สัญลักษณ์ในตารางโน้ตคือ ฟ	
5.ซอล	ใช้นิ้วมือปิดรูที่ 5,6,7 เปิดรูที่ 1,2,3,4 สัญลักษณ์ในตารางโน้ตคือ ซ	
6.ลา	ใช้นิ้วมือปิดรูที่ 6,7 เปิดรูที่ 1,2,3,4,5 สัญลักษณ์ในตารางโน้ตคือ ล	
7.ที	ใช้นิ้วมือปิดรูที่ 7 เปิดรูที่ 1,2,3,4,5,6 สัญลักษณ์ในตารางโน้ตคือ ท	
8.โดสูง	ใช้นิ้วมือเปิดรูที่ 1,2,3,4,5,6,7 สัญลักษณ์ในตารางโน้ตคือ ดํ	
9.เรสูง	ใช้นิ้วมือเปิดรูที่ 1,2,3,4,5,6,7 (เป่าลมแรงมาก กว่าเสียงโดสูง) สัญลักษณ์ในตารางโน้ตคือ รํ	

4. รูปแบบเพลง

ทำนองเพลงที่ปีฉนวนใช้บรรเลงนั้นมีเพลงเดียว คือ เพลงพญาโศกลอยลม ไม่ว่าศพนั้นจะเป็นบุคคลที่ได้รับพระราชทานวงปีฉนวนลงขณะ หรือเป็นพระศพ พระบรมศพก็ตาม ทำนองเพลงพญาโศกลอยลม สันนิษฐานว่านำมาจากนางร้องไห้ซึ่งเป็นพระราชประเพณีในราชสำนักมีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึงสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เมื่อพระมหากษัตริย์สวรรคต หรือเจ้านายที่มีพระยศเจ้าฟ้าและต้องที่เป็นเจ้าฟ้าที่ได้รับการขาลูกหลวง คือ พระเจ้าลูกเธอที่ได้รับการขบร้องเห่กล่อมจากข้าหลวงในเวลาบรรทมหลังขึ้นพระอุณิษพระชนม์ก็จะต้องมีนางพระสนม นางพระกำนัลหรือผู้ที่ได้ถวายตัวมาคอยร้องไห้คร่ำครวญโดยร้องในเวลาประโคมย่ำยาม นางร้องไห้ยกเลิกในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

เพลงพญาโศกลอยลมเป็นทำนองสั้น แบ่งเป็นกลุ่ม ๆ แล้วเป่ายัดทำนองออกไปเท่าไรก็ได้จึงเรียกว่าลอยลม บางคนเรียกว่าลอยดอก คนเป่าแต่ละคนจะเป่าไม่เหมือนกัน แต่เวลาเป่าจะยัดกลุ่มเสียงเป็นหลัก แล้วเป่ายัดทำนองออกไป ไม่มีข้อจำกัดว่าทำนองที่เป่ายัดออกไปจะจบแค่ไหนขึ้นอยู่กับคนเป่าหรือเป่าจนเสร็จพิธี สำหรับทำนองเพลงนั้นฟังดูโหยหวนเหมือนเสียงคนร้องไห้สะอึกสะอื้น

ตัวอย่างทำนองปีเพลงพญาโศกลอยลม

--- ร	----	----	----	----	----	----	----
----	----	----	----	----	----	----	--- ฟ
----	----	----	--- ช	----	----	----	--- ล
- ด ช ล	- ด ช ล	- ด ช ล	- ด ช ล	- ด ช ล	--- ช	----	----
----	--- ล	----	- ด ช ล	- ด ช ล	- ด ช ล	--- ช	----
----	----	--- ล	----	----	----	----	----
--- ด	----	--- ช	- - ด ช	- - ด ช	- - ด ช	ด ช ด ช	----
----	----	- - ด ล	----	--- ด	----	--- ช	- - ด ช

5. รูปแบบจังหวะ

เครื่องดนตรีที่ประกอบจังหวะของวงปี่โหม่งกลองชนะได้แก่กลอง ซึ่งมีอยู่ 2 อย่าง คือ เปิงมาง และ กลองชนะ เปิงมางจะมีหน้าที่ตีนำกลองชนะ และกลองชนะจะมีหน้าที่ตีรับเปิงมาง

วิธีการตีของเปิงมางและกลองชนะในสมัยอยุธยาจากหนังสือคำให้การขุนหลวงวัดประดู่ทรงธรรม จะมีการตีอยู่ 2 แบบ คือ แบบที่ 1 ตีงเปิงครุบ-ตีงเปิงเปิงครุบ-ตีงเปิงเปิงเปิงครุบ วิธีการตีแบบนี้ใช้สำหรับพระบรมศพพระเจ้าแผ่นดิน พระศพพระองค์เจ้า หม่อมเจ้า ข้าราชการที่มีเชื้อพระวงศ์ สำหรับแบบที่ 2 ตีงเปิง ครุบ ครุบ ครุบ-ตีง เปิง เปิง ครุบ ครุบ ตีงเปิง เปิง เปิง ครุบ ครุบ ครุบ วิธีการตีแบบนี้ใช้สำหรับศพสมเด็จพระสังฆราช เจ้าพระยาเสนาบดี ข้าราชการที่ไม่ใช่เชื้อพระวงศ์

ในปัจจุบันจะมีวิธีการแบบเดียวหรือเรียกว่ามีไม้เดียว แต่จะมีข้อแตกต่างกันอยู่บ้างคือถ้าเป็นศพที่มีลำดับชั้นตั้งแต่พระศพขึ้นไปจนถึงพระบรมศพเปิงมางจะต้องตีตึงต่อท้าย เรียกว่าถวายตึง ที่ตีตึงต่อท้ายเพื่อเป็นสัญลักษณ์แสดงให้รู้ว่าศพนั้นเป็นใคร ซึ่งมีวิธีการตีดังนี้

เปิงมาง	----	--- ตึง (ถวายตึง)	----	----	----	--- ตึง	--- เปิง	----
กลองชนะ	----	----	----	----	----	----	----	----ครี๊บ

เปิงมาง	----	-ตีง-เปิง	----	-ตีง-เปิง	----	-ตีง-เปิง	--- เปิง	----
กลองชนะ	----	----	----	----	----	----	----	----ครี๊บ

การตีแต่ละครั้งจำเปิงจะเป็นผู้กำหนดช่องไฟ เมื่อตีหมดไม้ จำเปิงจะเว้นช่องไฟไปนานก็อดใจก็ได้แล้วจึงขึ้นใหม่

6. แบบแผนการบรรเลง

ปีไฉนกลองชนะเป็นเครื่องดนตรีที่ใช้ในการประโคมย่ำยาม และใช้เป็นเครื่องประกอบพระอิสริยยศในรัชชวอนถวายพระเพลิงพระบรมศพ หรือพระศพพระบรมวงศานุวงศ์เป็นวงประโคมที่มีแบบแผน จารัตปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาจวบจนมาถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ โดยสามารถแยกเป็นแบบแผนในการประโคมย่ำยาม และแบบแผนการประโคมในรัชชวอน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

6.1 แบบแผนในการประโคมย่ำยาม การประโคมย่ำยามจะเริ่มด้วยเจ้าพนักงานประโคมเป่าสังข์ เมื่อสิ้นสุดเสียงสังข์ เจ้าพนักงานประโคมเป่าแตรงอน การเป่าสังข์และแตรงอนจะเป่าแค่หนึ่งลมหายใจเท่านั้น และเมื่อสิ้นสุดเสียงแตรงอน แตรฝรั่งจึงประโคมเพลงสำหรับบท เรียกว่าการบรรเลงนี้ว่าเป่าเปิด ในช่วงทำเพลงสำหรับบทจำเป็งต้องตีสอดเข้ามาในเพลง และต้องให้มือกลองหมดพอดีกับทำนองเพลง เมื่อเจ้าพนักงานประโคมสังข์แตรจบแล้ว ปีไฉนกลองชนะประโคมเพลงพญาโศกกลอยลม ช่วงที่ 1 การบรรเลงเพลงพญาโศกกลอยลมแต่ละครั้งจะใช้วิธีกำหนดเวลาว่าผู้บรรเลงจะบรรเลงประมาณ 7 นาที เมื่อปีไฉนกลองชนะประโคมครบ 7 นาที เจ้าพนักงานจะเริ่มตีสอดเป่าสังข์ แตรงอนเริ่มประโคมอีกครั้ง แตรฝรั่งประโคมเพลงสำหรับบท จำเป็งต้องตีสอดเข้ามาใน ทำเพลงเช่นเดียวกับการเป่าเปิด เมื่อแตรฝรั่งประโคมเพลงสำหรับบทจบเพลงอีกครั้ง ปีไฉนกลองชนะ ประโคมเพลงพญาโศกกลอยลมช่วงที่ 2 สำหรับจำปีหรือผู้เป่าปีไฉนจะมี 2 คน คนแรกจะบรรเลงช่วงแรก คนที่ 2 จะบรรเลงช่วงที่ 2 โดยใช้เวลาประมาณ 7 นาทีเช่นเดียวกัน และเมื่อปีไฉนกลองชนะบรรเลงครบ 7 นาที เจ้าพนักงานประโคมสังข์ แตรงอน และแตรฝรั่งประโคมเพลงสำหรับบทจำเป็งต้องตีสอดเข้ามาในทำเพลง เรียกว่าตีปิด และเรียกการประโคมครั้งสุดท้ายของสังข์ แตรงอน แตรฝรั่ง นี้ว่าเป่าปิด เป็นการจบการขั้นตอนในการประโคมย่ำยามในแต่ละครั้ง สำหรับกลองมโหระทึกจะต้องตีตลอดการประโคม ตั้งแต่สังข์เริ่มเป่า

ลักษณะการบรรเลงของปีไฉนกลองชนะและเปิงมาง เป็นการบรรเลงที่มีลักษณะแบบต่างคนต่างบรรเลงกล่าวคือ ปีไฉนก็เป่าทำนองของปีไฉน กลองก็ตีไปโดยไม่ยึดจังหวะของทำนองเพลง และปีไฉนก็ไม่ต้องยึดจังหวะของกลอง

6.2 การประโคมในรัชชวอนในงานพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพจะมีทั้งหมด 4 วัน มีรัชชวอนทั้งหมด 6 รัชชวอน สำหรับขั้นตอนการประโคมในรัชชวอนจะมีรูปแบบเช่นเดียวกับการประโคมย่ำยาม กล่าวคือ เมื่อเริ่มรัชชวอนต่าง ๆ เจ้าพนักงานประโคมสังข์ แตรงอน และแตรฝรั่ง เป่าเปิด ต่อด้วยการประโคมของปีไฉนกลองชนะเพลงพญาโศกกลอยลม ซึ่งปีไฉนกลองชนะ จะต้องประโคมไปจนกว่าหมดพิธีในรัชชวอน นั้น ๆ ก่อนหยุดประโคมเจ้าพนักงานประโคมสังข์ แตรงอน และแตรฝรั่ง ต้องเป่าปิดอีกครั้ง นอกจากนั้นยังมีการเป่าส่ง การเป่าส่งนี้ทำโดยเจ้าพนักงานประโคมสังข์ แตรงอน และแตรฝรั่ง เช่น เมื่อรัชชวอนเดินทางแยก หรือเมื่อพระบรมโกศเวียนพระเมรุมาศครบรอบ เป็นต้น เมื่อแตรฝรั่งประโคมเพลงสำหรับบทจบก็จะหยุดประโคม แต่ในการเป่าส่งนั้นจำเป็งไม่ต้องตีสอดเข้ามาในทำเพลง และปีไฉนกลองชนะก็ไม่ต้องหยุดประโคม เป็นลักษณะต่างคนต่างประโคม

การอภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าประกอบทางดนตรีของวงประโคมแบบปัญจวาทะ : ปีฉลุกลองชนะ เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง วงประโคมแบบปัญจวาทะในประเทศไทย ผลการศึกษาดังกล่าวมีประเด็นสำคัญที่ผู้วิจัยจะได้อภิปรายผลดังต่อไปนี้

วงปีฉลุกลองชนะ มีบทบาทหน้าที่ ๆ มีความเกี่ยวข้องกับพิธีหลวงใช้ประโคมย่ำยามและประโคมในรัชชวณในพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพ พระศพ พระศพสมเด็จพระสังฆราช และศพบุคคลสำคัญ ซึ่งเป็นจารีตที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา โดยเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้พิธีเกิดความสมบูรณ์ เป็นความร่วมมือร่วมใจของคนในสังคม ซึ่งวัดถือว่าเป็นจุดรวมใจของชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธซึ่งสอดคล้องกับโดยใช้ทฤษฎีหน้าที่นิยมของแรดคลิฟฟ์-บราวน์ นักมานุษยวิทยาผู้ให้กำเนิดทฤษฎีหน้าที่นิยม ได้กล่าวว่าพิธีกรรมช่วยเสริมสร้าง “อารมณ์ร่วม” (collective emotions) และช่วยควบคุมความประพฤติของสมาชิกสังคมให้อยู่ในกรอบของจารีตประเพณี กล่าวอีกนัยหนึ่งคือพิธีกรรมมีหน้าที่หลักในการช่วยบำรุงความสามัคคีกลมเกลียวระหว่างสมาชิกสังคม ส่วนการตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจนั้น เป็นหน้าที่รองลงมาของพิธีกรรม นอกจากนี้ยังสอดคล้องงานวิจัยของ บุญตา เขียนทองกุล (2548) ได้ศึกษาเรื่อง ดนตรีในพระราชพิธีพบว่า วงปีฉลุกลองชนะเป็นวงที่ใช้ในพระราชพิธี

วงปีฉลุกลองชนะถือว่าเป็นวงเฉพาะกาลเนื่องจากเป็นวงที่ใช้เฉพาะกิจโดยใช้เฉพาะในการประโคมย่ำยามและประโคมในรัชชวณในพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพ พระศพ พระศพสมเด็จพระสังฆราช และศพบุคคลสำคัญเท่านั้น สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของวงและการประสมวงดนตรีไทยของสังัด ภูเขาทอง ได้อธิบายเรื่องลักษณะของวงและการประสมวงดนตรีไทยไว้ว่า วงดนตรีไทยอาจจำแนกไปตามความเหมาะสมของการบรรเลงเป็น 3 แบบ 1) วงมาตรฐาน ซึ่งในที่นี้หมายถึง วงดนตรีไทยที่นิยมใช้บรรเลงเพลงไทยเดิม และถือว่าเป็นวงดนตรีประจำชาติ จำแนกออกเป็น 3 ชนิด ได้แก่ วงปี่พาทย์ วงมโหรี และวงเครื่องสาย 2) วงเฉพาะกาล หมายถึง วงดนตรีที่ใช้เฉพาะกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะ หรือใช้เฉพาะพิธีกรรม หรือการแสดงที่กำหนดเจาะจงลงไปว่าต้องใช้เฉพาะในสิ่งนั้น ๆ โดยได้กำหนดเครื่องมือและวิธีการบรรเลงเอาไว้ วงประเภทนี้ไม่ค่อยแพร่หลายดังวงมาตรฐาน วงเฉพาะกาล เป็นวงที่ใช้ประกอบพิธีกรรมที่เป็นมงคลเช่นวงขับไม้ วงกลองแขก วงแตรสังข์ วงเข้ากระบวนแห่เสด็จพยุหยาตรา เป็นวงดนตรีที่ใช้ในงานอวมงคล เช่น วงบ่วงลอย วงเปิงพรวด วงปี่พาทย์มอญ เป็นวงที่ใช้ประกอบการแสดงโดยเฉพาะ เช่น วงปี่พาทย์ ดึกดำบรรพ์ วงดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงทางฟ้อนรำชุดโบราณคดี 3) วงดนตรีพื้นเมืองซึ่งมีมากมายหลายแบบ มีประจำท้องถิ่นภาคใต้ ภาคเหนือ ภาคตะวันออก เชียงเหนือ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของไชยวุธ โกศล ได้ศึกษาเรื่องดนตรีประโคมศพ: กรณีศึกษาเพลงบ่วงลอย พบว่าวงบ่วงลอยประกอบด้วยปี่ชวา 1 เล้า กลองมลายู 1 คู่ และหม่ง 1 ใบ เป็นวงดนตรีที่มีพัฒนาการมาจากวงกลองสี่ปี่หนึ่งและวงปี่กลองมลายู สมัยโบราณใช้ในการแห่ศพ ประโคมยามและประโคมตอนเผาศพ ปัจจุบันใช้ประโคมตอนเผาศพอย่างเดียว

จากการศึกษาค้นคว้าประกอบทางดนตรีของวงปีฉลุกลองชนะ ซึ่งเป็นวงประโคมแบบปัญจวาทะ อีกวงหนึ่งที่ประกอบด้วยปี่กลอง เช่นเดียวกับวงม้งคละ วงกลองซุม วงดู้บแก้ง วงกาหลอ วงปี่ชวากลอง

ชนะ วง ปี่ชวาลองแขก วงบัวลอย สำหรับวงปี่ฉณกลองชนะมืองค์ประกอบทางดนตรีแตกต่างไปจากวงปี่กลองวงอื่น ๆ เนื่องจากเป็นวงที่ใช้กับราชสำนัก บทเพลงที่ใช้จึงไม่ใช่เพลงพื้นบ้าน อีกทั้งเป็นกลองที่ตีใบเดียว จึงใช้วิธีการตีให้พร้อมเพียง กึกก้อง แสดงให้เห็นถึงความยิ่งใหญ่เพราะเป็นวงดนตรีที่ใช้ประกอบในขบวนอิสริยยศ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสังัด ภูเขาทอง ได้กล่าวถึงแนวคิดองค์ประกอบทางดนตรีไว้ว่า ดนตรีของทุกชนชาติ ย่อมมีองค์ประกอบทางดนตรีเหมือนกัน หากจะต่างกันบ้างก็อยู่ที่รายละเอียดที่เกี่ยวกับการปรุงแต่งทางดนตรีเพื่อให้เหมาะสมตามสภาพทางวัฒนธรรม ของตน

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาองค์ประกอบทางดนตรีของวงประโคมแบบปัญจวาทยะในพื้นที่อื่น ๆ เช่น กัมพูชา พม่า มาเลเซีย และอินโดนีเซีย
2. ควรมีการศึกษาองค์ประกอบทางดนตรีของวงปี่กลองที่ใช้ประกอบการแสดง

บรรณานุกรม

- กรมการศาสนา. (2558). *ศาสนาในประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: รุ่งศิลป์การพิมพ์.
- กรมการศาสนา. (2553). *คำให้การขุนหลวงวัดประดู่ทรงธรรม เอกสารจากหอหลวง*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- เจนจิรา เบญจพงศ์ (ผู้รวบรวม). (2555). *ดนตรีอุษาคเนย์*. กรุงเทพมหานคร: เรือนแก้วการพิมพ์.
- ไชยวุธ โกศล. (2545). *ดนตรีประโคนศพ: กรณีศึกษาเพลงบัวลอย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท) มหาวิทยาลัยมหิดล, นครปฐม.
- ธนิต อยู่โพธิ์. (2523). *เครื่องดนตรีไทยเครื่องดนตรีไทยพร้อมด้วยตำนานการผสมวงมโหรีปี่พาทย์ และเครื่องสาย* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา.
- บุญตา เขียนทองกุล. (2548). *ดนตรีในพระราชพิธี*. กรุงเทพมหานคร: ดอกเบญ.
- ผู้จัดการออนไลน์. (2560). เคลื่อนริ้วขบวนพระบรมอัฐิยศที่ 1 ออกจากประตูเทวภิรมย์ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงร่วมเสด็จฯ. ค้นคืนจาก <https://mgronline.com/onlinesection/detail/9600000108694>
- พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) และพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับหลวงประเสริฐ (พิมพ์ครั้งที่ 4). (2545). กรุงเทพมหานคร: ศุภสภาลาดพร้าว.
- ยศ สันตสมบัติ. (2556). *มนุษย์กับวัฒนธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: สามลดา.
- รวี สิริอิสสระนันท์ (บรรณาธิการ). (2559). *พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) และพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับหลวงประเสริฐ, คำให้การกรุงเก่า, คำให้การขุนหลวงหาวัด*. กรุงเทพมหานคร: โสภณการพิมพ์.
- สัจด์ ภูเขาทอง. (2532). *การดนตรีไทยและทางเข้าสู่ดนตรีไทย*. กรุงเทพมหานคร: Dr.Sax
- สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ. (2473). *ตำนานเครื่องมโหรีปี่พาทย์*. พระนคร: อักษรนิติ.
- อนันต์ ศรีระอุดม. *เจ้าหน้าที่พระราชพิธี สำนักพระราชวัง*. (15 พฤศจิกายน 2559). สัมภาษณ์.
- Mahitha, V. (2013). The role of music in the temples of northern kerala. Retrived from <https://bit.ly/2JHg0DL>